

הוּפּלוֹת פּוֹשְׁטוֹת אֶת גְּבִיעִיהָן

מִלְטָבִית: יוֹלִי וְרֶשֶׁבֶסְקִי

אלכסנדר צ'אקס (1901-1950) נולד בריגה בירת לטביה, עיר שבאותה תקופה הייתה חלק מהקיסרות הרוסית. לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה הוא נאלץ להתפנות מהעיר יחד עם בית ספרו ולנדוד בין הערים השונות ברחבי רוסיה. בסיום הגימנסיה נשאר ברוסיה הסובייטית ונרשם ללימודי רפואה באוניברסיטת מוסקבה. במהלך הלימודים התחיל לכתוב שירה ולהשתתף באופן פעיל בערבי ספרות סטודנטיאליים, אך עוד לפני שסיים את לימודיו גויס לצבא האדום כסטודנט לרפואה. רק לאחר סיום השירות ב־1922 חזר סופסוף לריגה. עם כיבוש לטביה בידי הצבא הסובייטי בשנת 1940 ולמעשה עד מותו ב־1950 נתקלו שיריו של צ'אקס בביקורת ארסית מצד תועמלני המפלגה הקומוניסטית על השימוש הנרחב ב"אסתטיקה בורגנית המאופיינת בסנוביות ובפורמליזם", עד שבשלב מסוים צ'אקס אף נאלץ לפרסם מעין התנצלות פומבית. בעבור הקוראים והמשוררים של שנות ה־60 ואילך צ'אקס ייזכר בעיקר כמשורר הלטבי הראשון שבוחר להלל את העיר על כל גווניה, ונדמה שבכך יצירתו מאפשרת לנו לצלול לאותה אווירה מיוחדת שאפיינה את ריגה העצמאית שבין שתי מלחמות העולם, ואשר גם כיום עודנה מהדהדת במדרכות של מרכז העיר.

אָבִיב בַּעִיר

הַצִּחָנָה עוֹלָה, וְחוּם כְּמוֹ שׁוֹקוֹלָדָה
הַזֶּרֶם הַמְּלִכָּה
שׁוֹלֵף אֶת הָאֶסְפֶּלֶט מִבֵּין הַבְּרִיקָדוֹת
שֶׁל קֶרְחוֹנֵי הַכֶּרֶךְ.

הַשֶּׁלֶג מְתַמוֹסֵס בְּעֶרְמוֹת הַזֶּבֶל
עִם פֶּרֶץ קֶרְנֵי הַחוּם,
בְּרוּחַ שְׁטוֹת נִשְׁאָת בֵּין סִמְטוֹת הַהֶבֶל
בְּשׁוֹרֵת הַסֶּרְחוֹן.

כְּמוֹ סֶרֶט בְּהִקְיֵץ הַשָּׁמֶשׁ מִתְפַּנֶּקֶת
עַל סַפְסָלֵי הָעִיר,
חֲרֻשֵׁת הַזְּבוּבִים הוֹמָה וְנֹאבֶקֶת
עִם תִּיקְנֵי הַקִּיר.

וּבִפְרוֹר רְחוֹק עוֹטֶפֶת אֶת הַנֶּעֱל
עֶסֶת הַבֶּץ הַלֵּחַ,
נִגְלִית בְּשֵׁאוֹן נּוֹצוֹת, גִּירִים, קִלְפִים וְתִיל
מִמְלֶכֶת הַפְּרָחִחַ.

תועה

אלוף משחקי המטבע,
פרחח סמטאות העבר,
אני כבר כבד ושבע
מקצב פוקסטרות-הפרור.

חפת הערמון בתפרחת
פרושה בשלולית הנוגה,
אין זכר לזהר השחק,
הלב משתנק מתנוגה.

זכור לי לענג הגשם,
שיטוט בשלולית, כוס הקואס,
פוקסטרות ועלמה מבישת.
הרגע חלף לו ופס.

איפה, פרור למזכרת,
כיצד נעלמה השמחה?
נהייתי מצוי לתפארת,
וחש בזרות ומבוכה.

אך מה אם אסטה מן התלם,
אחלץ נעלים קמעה,
ושוב אתפרע כמו עלם
בבהק פרקט החמאה.

אורנים

אַרְנִים מְקַדֵּם, צֵל נוֹפֵל אַפִּים,
שֵׁט כְּמוֹ אור בְּצֶהָר זָכְרוֹן נוֹשֵׁן,
וְאֲנִי שׁוֹב יֶלֶד פָּרָא אֵינְדִּיאָנִי,
וְחַיִּי שׁוֹב רֵיחַ קְטֹרֶת מְעֻשָּׁן.

כָּבֵד גּוֹפִי יַגַּע, הַגְזֵרָה פּוֹזֶלֶת,
הַשִּׁיבָה הַכְנִיעָה אֶת זִקְט הָעוֹר,
וְתִשׁוּקוֹת שֶׁל פֶּעַם בְּעֵינֵי הַיֶּלֶד
נִהַפְכוּ לְלַעַג בַּחֲלָף הַדּוֹר.

רָחַשׁ אֵינְדִּיאָנִי עַל כָּל שְׂבִיל וְשַׁעַל,
וְאוֹלָם אֵין רַע שְׂיוֹשִׁיט לִי יָד,
עַל פְּנֵי הַגְּלִידוֹ צִלְקוֹת הַחֵיל,
חִלּוּמוֹת הַהֶבֶל נִגְנְזוּ לָעַד.

חִלּוּמוֹת הַהֶבֶל – גַּם לְבָכוֹת אֵין כַּח,
בְּשׁוּלֵי הַדֶּרֶךְ הַדְּמָעוֹת יִבְשׁוּ,
בְּהֶמְיֶת הַיַּעַר לֹא אִמְצָא מְנוּחַ.
חֲשִׁמְלִית שׁוֹאֶגֶת בְּפִרְוֹר חֲשׂוֹךְ.

ג'לטו

ג'לטו, ג'לטו!
פעם אחר פעם התגנבתי לרציה,
פרוטה לפרוטה נחסכה לכבודה!

ג'לטו,
הנפלות שלך
פושטות את גביעיהן תמורת כסף
בסמטאות העיר,
הנפלות שלך
נפלאות צהבות
כמו עלי נוריות בדוכן הפרחים,
הנפלות שלך
כמו דם ארגמן,
כמו שפתי עלמות ואורות הכבישים בלילות.

ג'לטו,
מיטב המטבעות
מסרתי בעדך,
בולים נדירים
עם נמר ססגוני כמו חלון ראווה,
וג'רפה גבוהה ודקה כמו אנטנה.

ג'לטו
קרירותך המפתה כמו אתר
היתה בגופי,
וחדה
משפתיים נושקות ופחדים,
אתה
לוח שנות נפשי הבלויה,
דרך אהבתך,
למדתי לאהב
את כל החיים, געגוע.